

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2022/498
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	8.5.2024/229
Karar Numarası	:	2024/489
Başvuran	:	Y. Ç.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Diyarbakır 3 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın ceza infaz kurumu personeli tarafından fiziksel zor kullanılması ve kelepçeli vaziyette süngerli odada tutulması nedeniyle bedensel ceza ve alçaltıcı nitelikte muamelelere maruz kaldığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru dilekçesinde özetle:

a. Diyarbakır 3 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulan başvuranın 21/1/2022 tarihinde 30 dakikalık telefonla görüşme hakkının ilk 10 dakikasını kullandığı, ikinci görüşme hakkını kullanmasının akabinde son görüşmeyi yapmak üzere telefon kulübesine gittiğinde görüş süresinin hesabına ilişkin bir sorunun mevcut olduğunu gördüğü,

b. Söz konusu sorunu infaz ve koruma memuruna ileterek bir telefon görüşü hakkının daha olduğunu belirtmesi üzerine görevli personelin “*sürekli zile basmayın, basan kişiyi darp edeceğim*” şeklinde cevap verdiği, tehdit edilmesinin ardından başvuranın memuru ikaz ettiği,

c. Karşılıklı konuşmalardan sonra koğuşa gelen hazır kuvvet birimi tarafından başvuranın darp edildiği ve kelepçelenerek süngerli odaya alındığı ve hakaretlere maruz kaldığı,

ç. Yaşananlar dolayısıyla başvuranın Kurum Müdürüne darp raporu alma talebini iletmesi ve bu talebindeki ısrarları neticesinde hastaneye sevk edildiği öne sürülmüştür.

3. Muhatap Diyarbakır 3 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun yazılı görüşünde özetle:

a. Bahsi geçen konularda inceleme ve araştırma yapıldığı ve yapılan araştırma neticesinde, olayla ilgili personel ve tanık ifadelerinde, başvuranın görevli personellere hitaben yüksek ses ve agresif tavırla “*nasıl iş yapıyorsunuz siz, hiçbir şeyden anlamıyorsunuz, illa bağırarak mı lazım size, ben gidip telefoncunun işini yapayım*” dediği,

b. Görevli personelin sakin olması yönünde başvurana telkinlerde bulunduğu ancak başvuranın

bu uyarıları dikkate almayarak bağırma devam etmesi üzerine başmemurla görüşme yapması ve kendisine ve çevresine zarar vermemesi amacıyla orantılı güç uygulamak suretiyle A Blok başmemurluk odasına zor kullanılarak götürüldüğü,

c. Başmemurun başvurana sakin olması yönünde telkinde bulunduğu, buna karşılık başvuranın *“Diyarbakır'ın hepsi beni tanır, bu cezaevinde yanıma gelmek isteyen çok gencim var, bana bir şey olursa sizi burada rahat bırakmazlar, bana disiplin cezası veremezsiniz, Çocuk Cezaevinde akvaryumdaki cama kafa vurdum, oradaki personeller sıkıntıya girdi, siz de ceza verirsiniz sıkıntı olur.”* şeklinde tehditlerde bulunduğu,

ç. Başvuranın sakinleşmediği anlaşıldığından kelepçelenerek tedbiren geçici olarak müşahade odasına alındığı, müşahade-1 odasına götürülmesi esnasında A Blok ana koridorda bulunan personelleri *“ben bu odaya girersem çıkmam, beni buradan çıkartamazsınız”* diyerek tehdit ettiği,

d. Hastaneye sevk edilmesi neticesinde doktor tarafından düzenlenen darp cebir raporunda başvuranın sağ ve sol elinde çepeçevre kızarıklık ve sol ayak tabanında şişlik kızarıklık mevcut olduğu tespitlerine yer verildiği,

e. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 44/2-j maddesinin *“Kurum görevlilerine hakaret veya tehditte bulunmak”* hükmünde belirtilen eylemlerin suç sayıldığı sabit olduğundan başvuranın sübut bulan eylemleri nedeniyle Disiplin Kurulunun 12/5/2022 tarihli ve 2022/... sayılı kararı ile başvurana 5 gün hücreye koyma cezası verildiği, bu karara itiraz edildiği ve itiraz için Diyarbakır İnfaz Hakimliğinin kararının beklenildiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, muhatap tarafından bahse konu olaya ilişkin kamera kayıtları CD ortamına aktarılarak başvuru dosyasına sunulmuştur.

4. Başvuru tarihinden 2 gün sonra başvuranın söz konusu iddialarından vazgeçtiğine dair beyanlarını içeren başka bir dilekçenin Kurumumuza gönderildiği anlaşılmıştır. Bunun üzerine, 11/12/2023 tarihinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) üzerinden görüşme yapılan başvuran, önceki beyanlarına başvurudan vazgeçmemesi halinde sevk işlemlerinin yapılmayacağı endişesiyle başvurusundan vazgeçtiğine dair Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna (TIHEK) dilekçe gönderdiği ancak şu an için başvurusunun incelenmesine devam edilmesini istediği, ayrıca olay günü götürüldüğü kamera bulunmayan başmemurluk odasında darp eylemlerinin gerçekleştirildiği, burada yere yatırılarak coplarla darp edildiği hususlarını eklemiştir. Başvuran, 15/12/2023 tarih ve ... kurum sayısı ile kayıt altına alınan dilekçesi ile şikayetlerinin devam ettiğini ve başvuru incelemesinin sürdürülmesini talep ettiğini yazılı olarak da Kurumumuza bildirmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; *“Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek”* Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir. Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; *“özürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği”* hükme bağlanmıştır.

6. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye

İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 43'üncü maddesine göre; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvuruları Yönetmelik'te yer alan düzenlemeler doğrultusunda incelenmektedir.

7. Anılan Yönetmelik'in 65'inci maddesine göre "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*"

8. Yönetmelik'in 69'uncu maddesinin birinci fıkrasında "*İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı verilir.*" hükmü bulunmaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, Kurumun insan haklarını korumak ve geliştirmek, kişilerin eşit muamele görme hakkını güvence altına almak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığı önlemek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere faaliyet yürüteceğini hüküm altına almaktadır.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

11. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'in 1'inci maddesinde "*Yüksek Sözleşmeciler Tarafından kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.*" 3'üncü maddesinde ise "*Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.*" hükümleri bulunmaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı (Avrupa Cezaevi Kuralları)'nın 1'inci maddesinde "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkese insan haklarına saygı gösterilerek davranılır.*" 3'üncü maddesinde ise "*Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari düzeyde olmalıdır.*" ifadeleri yer almaktadır.

12. Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası ve AİHS'in 3'üncü maddesi herhangi bir sınırlama öngörmeksizin işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Kötü muamele yasağının mutlak mahiyetine Anayasa'nın 15'inci maddesi kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde dahi istisna öngörülmemiştir. Benzer şekilde AİHS'in 15'inci maddesi kapsamında da kötü muamele yasağı için herhangi bir istisna öngörülmemiştir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Selmouni/Fransa*, B. No: 25803/94, 28/7/1999, para. 95).

13. Başvuran; telefon görüşünden faydalanamaması nedeniyle infaz ve koruma personeliyle aralarında tartışma yaşandığını ve tehdit edildiğini, daha sonra koğuşa gelen hazır kuvvet birimi tarafından darp edildiğini ve kelepçeli vaziyette süngerli odaya alındığını, hakaretlere maruz kaldığını iddia etmiştir. Bu iddialara karşılık muhatap; olayların vuku bulduğu gün başvuranın başmemurla görüştürülmek üzere orantılı güç uygulamak suretiyle başmemurluk odasına zor kullanılarak götürüldüğünü, sakinleşmediği anlaşıldığından kelepçelenerek tedbiren geçici olarak müşahede odasına alındığını ve başvuranın tüm bu süreçte defalarca personeli tehdit ettiğini ifade etmiştir.

14. Somut başvuruda, muhatap tarafından kötü muamele iddialarına konu olayların yaşandığı günün kamera kayıtları başvuru dosyasına sunulmuştur. Başvuranın iddialarını ilgilendiren kamera görüntüleri incelenmiş ve kayıtlarından tespit edilen hususlar aşağıda sırasıyla aktarılmıştır:

Koğuş içi : Tutulanların infaz ve koruma personeli ile koğuş kapısından konuştukları, bu sırada koğuşun üst katından gelen başvuranın da kapıya yaklaşarak görevlilerle konuşmaya başladığı, yaklaşık iki dakika sonra hiddetlenmesi üzerine koğuştaki diğer kişilerin başvuranı kapıdan uzaklaştırmaya çalıştıkları, devamında başvuranın sakinleştiği ve kendisine çay alıp koğuştaki bir sandalyeye oturduğu, iki dakika geçmesinin ardından çok sayıda infaz ve koruma personelinin koğuşun içine girerek başvuranı koğuştan alıp dışarı çıkardıkları görülmüştür. Başvuranın koğuştan alınması ve aşağıda anılan Jandarma personeline teslim edilmesine kadar Kurum koridorlarında çıplak ayakla yürüdüğü anlaşılmıştır.

Koridor : İki infaz ve koruma memuru tarafından başvuranın elleri sırtında tutularak koridorda ilerlendiği, başvuran bir şeyler söylemeye çalıştığı sırada arkada tutulan ellerine bastırılarak yere eğilmesine neden olduğu, koridordaki bir kapının önünde (Başvuran ve muhatabın aynı yöndeki ifadelerinden başmemurluk odasının önü olduğu anlaşılmıştır.) yaklaşık bir buçuk dakika bu vaziyette beklendiği, akabinde başvuranın başmemurluk odasına alındığı, yaklaşık yedi dakika sonra başvuranın medikal maske takılı, kelepçeli vaziyette bu odadan çıkarılarak koridordan uzaklaştırıldığı görülmüştür. Ayrıca başvuranın yedi dakika süre ile tutulduğu odanın kamera kayıtları başvuru dosyasına sunulmamıştır.

Müşahede Odasının Önü : Müşahede odasına getirilen başvuranın kapı önünde infaz ve koruma memurlarıyla kısa süreli bir konuşma yaparken eliyle karnını gösterdiği, bunun üzerine memurun anlık olarak başvuranın karnına baktığı ve sonrasında elleri kelepçeli şekilde başvuranın müşahede odasına konulduğu, yaklaşık yarım saat sonra bir Kurum İdarecisinin müşahede kapısının önüne gelerek kapı mazgalından başvuranla görüştüğü, bu görüşmede mazgaldan başvuranın kelepçeli ellerini gösterdiği, ardından görevli personelin odaya girdiği ve elinde bir kelepçe ile odadan çıktığı, kelepçenin çıkarılmasından sonra başvuranın bir 20 dakika daha müşahede odasında tutulduğu ve sonrasında odadan çıkarıldığı görülmüştür. Bu görüntülerden başvuranın müşahede odasına alınmasından İdarecinin talimatına kadar olan 37 dakikalık süre boyunca ellerinin önden kelepçeli halde müşahede odasında tutulduğu anlaşılmaktadır.

Mahkum Kabul Alanı : İnfaz ve koruma personeli tarafından başvuranın mahkum bekleme alanına getirildiği, aynı zamanda Jandarma kolluk personelinin de dışarıdan Kuruma girdikleri ve bu alanda başvuranın üst aramasını yaptıktan sonra başvuranla birlikte Kurumdan çıkış yaptıkları, (başvuran ve muhatabın aynı yöndeki ifadelerinden Jandarmanın başvuranı hastaneye götürdüğü anlaşılmıştır.) bir süre sonra Jandarma tarafından başvuranın Kuruma teslim edildiği, Kurum personelinin üst araması ve diğer işlemlerinin tamamlanmasının akabinde başvuranın kendi koğuşuna yerleştirildiği görülmüştür.

15. Başvuru dosyasında kötü muamele yasağına aykırılık incelemesi açısından değerlendirilmesi gereken hususlar; (i) Kurum personeli ile başvuran arasında kapı mazgalından yaşanan sözlü tartışmadan yaklaşık iki dakika sonra başvuranın pasif bir direnişi ya da ajite davranışı olmamasına rağmen koşuşturma koşuşundan alınması, iki infaz ve koruma memuru tarafından başvuranın elleri sırtında tutulurken başvuran bir şeyler söylemeye çalıştığı belirlenirken belirli aralıklarla ellerinin bükülmesi, (ii) Başvuranın koşuşturma koşuşundan alınmasından Jandarma personeline teslim edilmesine kadar geçen yaklaşık bir saatlik süre boyunca Kurum koridorlarında çıplak ayakla yürütülmesi, (iii) Başvuranın elleri kelepçeli vaziyette müşahede odasına konulması ve yaklaşık yarım saat odada bu şekilde bekletilmesi, akabinde Kurum İdarecisinin talimatı doğrultusunda kelepçenin çözülmesi ve yirmi dakika daha müşahede odasında tutulmasıdır.

16. Anayasa ve AİHS tarafından kötü muamele, kişi üzerindeki etkisi gözetilerek derecelendirilmiş ve farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Dolayısıyla, Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasında geçen ifadeler arasında bir yoğunluk farkının bulunduğu görülmektedir. Bir muamelenin *işkence* olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğini belirleyebilmek için, anılan fıkrada geçen *eziyet* ve *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* muamele kavramları ile *işkence* arasındaki ayrıma bakmak gerekmektedir. Bu ayrımın Anayasa tarafından, özellikle çok ağır ve zalimane acılara neden olan kasti insanlık dışı muamelelerdeki özel duruma işaret etmek ve bir derecelendirme yapmak amacıyla getirildiği ve anılan ifadelerin 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenleme altına alınmış olan *işkence*, *eziyet* ve *hakaret* suçlarının unsurlarından daha geniş ve farklı bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır (Anayasa Mahkemesi (AYM), Cezmi Demir ve Diğerleri, B. No: 2013/293, 10/5/2012, para. 84).

17. Anayasa'nın 17'inci maddesi ceza infaz kurumunda güvenliği sağlamak, düzeni korumak ve suç işlenmesini önlemek için güç kullanımını yasaklamamaktadır. Ancak bu kapsamda sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller prensip olarak kötü muamele yasağını ihlal edecektir (AYM, *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, B. No: 2013/3924, 6/1/2015, para. 81-82). Başvuru dosyasına sunulan kamera kayıtları incelendiğinde, başvuranın pasif bir direnişi ya da ajite davranışı olmamasına rağmen başmemurluk odasına götürmek üzere koşuşturma koşuşundan alındığı, bu sırada başvuranın ellerini sırtında tutan iki personelin belirli aralıklarla başvuranın ellerini büküdüğü görülmüştür. Her ne kadar muhatap başvuranın bağırma devam etmesi üzerine başmemurla görüşme yapması ve kendisine ve çevresine zarar vermemesi amacıyla orantılı güç uygulamak suretiyle başmemurluk odasına zor kullanılarak götürüldüğünü ifade etmişse de başvuranın eş zamanlı eylem ve tepkileri göz önüne alındığında personelin kullandığı fiziksel gücün zorunlu ve kaçınılmaz nitelikte olmadığı kanaatine varılmıştır.

18. Özgürlüğünden yoksun bırakılanlar ceza infaz kurumu yönetiminin sorumluluk ve kontrolüne tabidir. Bu kişilerin kötü muameleyle maruz kaldıklarını iddia etmeleri durumunda vücutlarında bir yaralanma tespit edilmişse söz konusu yaralanmanın nasıl olduğu konusunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğü devlete aittir. Özellikle iddiaların doktor raporlarıyla desteklendiği hâllerde kötü muamele yasağının ihlali bakımından açık sorunlar ortaya çıkabilir (AYM, *Süleyman Deveci*, B. No: 2013/3017, 16/12/2015, para. 89-91). Başvuranın darp cebir raporunda "*başvuranın sağ ve sol elindeki çepeçevre kızarıklıkların ve sol ayak tabanındaki şişlik kızarıklıkların darp cebire uyumlu olduğu*" tespitlerine yer verilmiş olup muhatap da söz konusu darp cebir raporundaki verilerin aksi yönde bir açıklama yapmamıştır. Bu nedenle infaz ve koruma personelinin başvurana orantısız

fiziksel güç kullandığı sabit olmuştur.

19. Diğer yandan, başvuran koğuştan alınmasından itibaren yaklaşık bir saat boyunca Kurum koridorlarında çıplak ayakla yürütülmüştür. İncelenen kamera görüntülerinden başvuranın koğuştan alındığı sırada ayakkabı ya da terlik giymesine müsaade edilmediği, sonrasında sırasıyla başmemurluk odasına, yumuşak odaya getirildiği ve tüm bu sürede Kurum koridorlarında çıplak ayakla yürütüldüğü anlaşılmıştır. AİHM, başvuruya konu olaylarda başvuruçuların aşağılanması ve alçaltılmasını amaçlayan bir muameleye dair herhangi belirtinin olmadığı hâllerde de muamelenin amacının mağdurları küçük düşürmek ya da alçaltmak olup olmadığı sorunu değerlendirmeye alınacak bir faktör olmasına rağmen böyle bir amacın yokluğunun Sözleşme'nin 3'üncü maddesinin ihlaline engel olmayacağını belirtmektedir. AİHM; başvuruçunun çok uzun bir süre katlanmak zorunda kaldığı tutukluluk koşullarının -somut olayın kendine özgü koşullarını dikkate alarak- ciddi ruhsal hastalık ve acıya neden olabileceğini, insanlık onurunu zedeleyebileceğini, aşağılanma ve alçaltılmaya neden olan böylesi duyguları ortaya çıkarabileceğini dikkate aldığını belirtmektedir (AİHM, *Kalashnikov/Rusya*, B. No: 47095/99, 15/7/2002, para. 101). Bu açıklamalardan hareketle başvuranın Kurum koridorlarında yaklaşık bir saat çıplak ayakla yürütüldüğü göz önüne alındığında başvuranın alçaltıcı nitelikte muameleye maruz kaldığı değerlendirilmiştir.

20. Başvuruda değerlendirilmesi gereken bir diğer konu başvuranın kelepçeli vaziyette müşahede odasına konulması ve yaklaşık yarım saat bu şekilde bekletilmesidir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 50'nci maddesinin birinci fıkrasında "*Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar; (1) Yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için, (2) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenlerle, (3) Diğer kontrol usullerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle, kullanılabilir*" hükmü bulunmaktadır.

21. Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kurallarının (Nelson Mandela Kuralları) 48'inci maddesinde de kısıtlama araçlarının "*a) Kısıtlayıcı araçlar, ancak serbest hareketin doğurduğu riskleri gidermek için daha basit hiçbir kontrol biçimi etkili olmadığına uygulanır; b) Kısıtlama yöntemi, mahpusun hareketini kontrol etmek için gerekli olan ve risklerin düzeyine ve niteliğine bağlı olarak mümkün olan en az müdahaleci yöntem olmalıdır; c) Kısıtlayıcı araçlar sadece gerekli oldukları süre boyunca kullanılır ve serbest hareketin oluşturduğu riskler artık mevcut olmadığı takdirde en kısa süre içerisinde kaldırılır*" ilkelerine uygun olarak kullanılması gerektiği belirtilmektedir.

22. Başvuru dosyasına sunulan kamera kayıtlarından başvuranın kendisine, diğer tutulanlara veya görevlilere zarar verecek türden bir davranışının bulunmadığı, bilakis kapı mazgalından personelle yaşanan sözlü tartışmanın akabinde sakinleşerek kendisine çay alıp koğuştaki bir sandalyeye oturduğu, ancak yaklaşık iki dakika sonra çok sayıda infaz ve koruma memurunun koğuştan içeri girerek başvuranı koğuştan dışarı çıkardıkları anlaşılmıştır. Ayrıca herhangi bir tehlikelilik hali söz konusu olmamasına rağmen başvuran kelepçelenerek kısıtlanmıştır, bunun da ötesinde yumuşak odanın içinde yaklaşık yarım saat kelepçeli vaziyette tutulmuştur.

23. Ceza infaz kurumlarında idari çalışanlara ya da diğer mahpuslara karşı güvenlik ve disipline mugayir davranış sergileyen ve ikazlara rağmen bundan vazgeçmeyen, kendine zarar veren kişilerin,

başta kendilerine olmak üzere, diğer tutuklulara ve görevlilere, ayrıca eşyaya zarar vermelerinin önüne geçmek amacıyla kısa süreliğine, “*doku hasarı ve travma önleyici oda*” şeklinde tanımlanan ve yumuşak oda olarak bilinen bir ortamda özel izolasyona tabi tutulmaktadır. İlke olarak hukuka uygun bir müdahale şekli teşkil eden bu tedbir, temel güvencelere aykırı surette icra edilmesi durumunda, en temel insan hakları ihlali niteliğine bürünebilmektedir. Yumuşak odada tutma tedbiri, ancak istisnai hallerde başvurulması gereken bir araç olmanın yanı sıra Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün “*Yumuşak malzeme ile hazırlanan odaların kullanımı*” konulu 27/11/2017 ve 14/5/2019 tarihli yazılarında da yer verildiği üzere bir disiplin cezası olmadığı gibi bu odalar disiplin cezalarının uygulama alanı da değildir. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi raporlarında da vurgulandığı üzere cezaevi personelinin bazen şiddete başvuran mahkûmları kontrol altına almak için güç kullanmak ve istisnai durumlarda fiziki olarak kısıtlayıcı gereçler kullanmak durumunda kalması makul karşılanmakla birlikte, kısıtlayıcı gerecin kullanılmasını zorunlu kılan durum sona erdiğinde kısıtlayıcı gerecin bir ceza biçimine dönüştürülmeden çıkarılması gerekmektedir. İdarenin, kısıtlayıcı gereçleri kullanarak hükümlüyü doku ve travma önleyici odada tutmak durumunda kaldığı hallerde, mahkûmun durumunun düzenli aralıklarla kontrol edilmesi ve en kısa sürede kısıtlayıcı gerecin çıkarılması hususunda daha hassas bir şekilde hareket etmesi önerilmektedir (Kamu Denetçiliği Kurumu, KDK 2022 Yıllık Raporu, 2023, s. 383-384).

24. Özgürlüğünden yoksun bırakılanlara uygulanan kısıtlama araçlarına ve tedbirlerine ilişkin AYM, “*Süngerli oda niteliği itibarıyla hükümlü ve tutukluların kendilerine ve başkalarına zarar vermesini engellemek amacıyla tek başlarına geçici olarak tutuldukları odadır. Bu odanın özelliği duvarlarının tamamen süngerle kaplı olması, hükümlü ve tutukluların kendilerine zarar vermesini engelleyecek şekilde dizayn edilmesidir. Somut olayda başvuruçunun infaz koruma memurlarına, kendisine ve odasına zarar vermesini engellenmesi amacıyla başvuruçu süngerli odaya konulmuştur. Bu tedbirin tek başına herhangi bir kötü muamele olarak nitelendirilmesi mümkün değil ise de başvuruçunun bu odada yaklaşık altı saat ayaklarından ve elleri arkadan bağlı bir şekilde tutulmasının makul bir gerekçesinin ve bunu kesinlikle zorunlu kılan bir nedenin olması gerekir*” gerekçelerine yer vermiştir. (AYM, Cihan Koçak, B. No: 2014/12302, 21/9/2017, para. 71)

25. Kötü muamele yasağı kapsamında kelepçeleme ve müşahede odasına alınma gibi kısıtlayıcı tedbirlerin hukuka uygun olup olmadığı, gerekli olup olmadığı ve nihayetinde orantılı uygulanıp uygulanmadığı sırasıyla incelenmelidir. Kelepçe takılması ancak istisnai hallerde uygulanabilecek bir tedbir olduğu için bu önlemin *gerekli* olduğu noktasında herhangi bir şüphe bulunmamalı, aynı zamanda kelepçe tedbiri uygulaması hem süre hem de takılış tarzı itibarıyla orantılı olmalıdır. Uygulanan kısıtlayıcı tedbirlerin anlatılan şartları taşımaması halinde tedbir boyutundan cezalandırma ve zarar verme boyutuna geçerek kötü muamele yasağına aykırılığın meydana gelmesi söz konusu olacaktır. Somut olayda ise yukarıda bahsedilen diğer muamelelerle bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvuruçunun müşahede odasında yarım saat boyunca kelepçeli tutulmasının orantılı bir tedbirden daha çok bedensel cezalandırma niteliğine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

26. Sonuç olarak, başvuruçunun orantısız fiziksel güç kullanımına, bedensel cezaya ve alçaltıcı nitelikte muamelelere maruz kaldığı anlaşıldığından somut başvuruda kötü muamele yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

8/5/2024 tarihinde, Av. Alişan TİRYAKİ ve Av. Zennure BER'in karşı oylarıyla OY ÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

Ek: 2024/489 Y. Ç. Kurul Kararı Av. Alişan TİRYAKİ ve Av. Zennure BER Karşı Oyu (2 Sayfa)

30.05.2024

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : Y.Ç.
Karar Numarası : 2024/489

Ceza infaz kurumlarında geçirilen sürecin ıslah edici ve etkin olabilmesinde disiplin ve güvenlik büyük önem arz etmektedir. Söz konusu kurumlarda güvenlik ve disiplinin sağlanması amacıyla kısıtlayıcı tedbirler alınması veya fiziki müdahalelerde bulunulması bazı durumlarda kaçınılmaz olmaktadır.

İdare hukuku kapsamında zor kullanma yetkisinin sınırlarını kanunilik, elverişlilik ve ölçülülük ilkeleri belirlemektedir. Buna göre bir ceza infaz kurumunda zor kullanma söz konusu olduğunda bu uygulamanın kanunilik, elverişlilik ve ölçülülük şartlarını sağlaması gereklidir.

Somut başvuruda; başvurana karşı uygulanan kısıtlama tedbiri ve fiziksel müdahale açısından söz konusu uygulamaların mevzuat kapsamında kaldığı yani kanunilik şartını sağladığı ve asayiş ve güvenliğin sağlanması amacı için elverişli olduğu düşünülmektedir. Ölçülülük ilkesi kapsamında elverişli bir müdahaleden kasıt ise etkili ve makul bir araç ile amaca ulaşmak anlamına gelmektedir. Başvuru kapsamında başvurana karşı infaz ve koruma memurları tarafından kısıtlayıcı tedbir kullanılması ve birtakım fiziksel müdahalelerde bulunulmasının asayiş ve güvenliği sağlama amacıyla yapıldığı, müdahalelerin süresinin gereksiz uzatılmadığı ve başvurana asayiş ve güvenlik bakımından tehlike arz etmeyecek duruma geldiğinde sona erdiği tespit edildiğinden söz konusu uygulamaların ölçülülük ilkesine uygun olduğu değerlendirilmiştir.

Ceza infaz kurumları gibi yerlerde güvenlik ve asayişin sağlanması adına kısıtlayıcı tedbir kullanılması ve fiziksel güce başvurmanın gerekebileceği hususu göz önünde bulundurulduğunda, somut başvuruda gerçekleştirilen eylemlerin asayiş ve güvenliğin sağlanması adına zorunluluk sebebiyle ortaya çıktığı ve uygulamaların ölçülülük kapsamında kaldığı görüldüğünden, müdahalenin kötü muamele yasağı kapsamında söz konusu asgari eşik derecesini aşmadığı ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmiş olup bu gerekçeyle sayın çoğunluğun kararına iştirak edilmemiştir.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>